

Wymagania z wiedzy o społeczeństwie kl. II

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń:
I. Demokratyzacja					
1. Geneza demokracji	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, demokracja ateńska, Zgromadzenie Ludowe (eklezja), republika, republika rzymska, senat, demokracja burżuazyjna, Izba Lordów, Izba Gmin, Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych, trójpodział władzy, Deklaracja praw człowieka i obywatela.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>kworum, zgromadzenia centurialne i tribusowe, Habeas Corpus Act, Bill of Rights (Ustawa o prawach), Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, prawa wyborcze, sufrażystki, Międzynarodowa Organizacja Pracy;</i> – omawia proces kształtowania się demokracji w starożytnych Atenach.	– charakteryzuje główne fazy kształtowania się demokracji i upowszechniania praw wyborczych; – przedstawia zasady demokracji obowiązujące w republice rzymskiej; – wyjaśnia, jakie rozwiązania wprowadzone w Anglii, USA i we Francji świadczą o powstaniu w tych krajach demokracji.	– porównuje zasady funkcjonowania i uprawnienia zgromadzeń ludowych w Atenach i republice rzymskiej; – analizuje wpływ demokracji ateńskiej na współczesną demokrację.	– uzasadnia wpływ ustroju republiki rzymskiej na współczesną demokrację; – analizuje wpływ idei oświeceniowych na kształtowanie się współczesnej demokracji; – dokonuje analizy genezy praw kobiet.

2. Polskie tradycje demokratyczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja szlachecka, izba poselska, liberum veto, Sejm Wielki, Konstytucja 3 maja, Konstytucja Księstwa Warszawskiego, Konstytucja Królestwa Polskiego, mała konstytucja, Konstytucja marcowa, Konstytucja kwietniowa, Konstytucji RP.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>przywilej cerekwicko-nieszawski, electio viritim, konstytucja nihil novi, artykuły henrykowskie, prerogatywy, dwuizbowy sejm walny, Statut Organiczny, konstytucja oktrojowana, Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;</i> – przedstawia proces kształtowania się demokracji szlacheckiej.	– przedstawia polskie tradycje demokratyczne na przykładzie podstawowych instytucji ustrojowych, artykułów henrykowskich i Konstytucji marcowej; – wyjaśnia znaczenie Konstytucji 3 maja dla historii Polski; – charakteryzuje proces budowania demokracji w II RP.	– porównuje i argumentuje, czy demokracja szlachecka była lepszym ustrojem niż monarchia absolutna; – na podstawie źródła statystycznego wyjaśnia, z jakimi wydarzeniami należy wiązać wzrosty tendencji demokratycznych w Polsce.	– analizuje, dlaczego po II wojnie światowej zmieniono ustroj Polski; – uzasadnia, które z polskich konstytucji budziły wątpliwości co do ich demokratycznego charakteru.
3. Rozwiązania polityczno-ustrojowe w PRL-u	– wyjaśnia pojęcia: <i>Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN), Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, referendum 3 x tak, mała konstytucja z 1947 r., Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Zjednoczone Stronnictwo Ludowe (ZSL), Stronnictwo Demokratyczne (SD), Polska Rzeczpospolita Ludowa.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Krajowa Rada Narodowa (KRN), Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej, dyktatura proletariatu, Związek Młodzieży Polskiej (ZMP), zasada nomenklatury, nowelizacja konstytucji, monizm władzy;</i> – wyjaśnia, na czym polegał monizm władzy w Polsce Ludowej.	– przedstawia niedemokratyczny charakter polskich rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej.	– charakteryzuje niedemokratyczny charakter rozwiązań polityczno-ustrojowych w Polsce pod rządami komunistów; – na podstawie tekstu źródłowego rozstrzyga, czy zdaniem autora istnieje związek między okresem totalitarnym i autorytarnym PRL-u.	– uzasadnia, że okres sprawowania władzy w Polsce przez komunistów był systemem fikcji ustrojowych; – analizuje kwestie różnorodności traktowania w pamięci społecznej okresu tzw. Polski Ludowej oraz jego rozliczenia na podstawie literatury.
4. Polska w okresie transformacji ustrojowej	– wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyzacja, transformacja demokratyczna, zastąpienie, przemieszczenie, interwencja, porozumienia sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, stan wojenny, Obrady Okrągłego Stołu.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja systemowa, Jesień Narodów, konsolidacja demokracji, model liniowy, model cykliczny, model dialektyczny, pierestrojka, głośność, dekomunizacja, polityka grubej kreski, Instytut Pamięci Narodowej, lustracja.</i>	– przedstawia polską drogę do demokratyzacji kraju i ustala jej charakter; – przedstawia na wybranych przykładach różne modele demokratyzacji.	– porównuje różne modele dekomunizacji i lustracji oraz rozważa ich zasadność.	– analizuje, czy we współczesnej Polsce jest potrzebna dekomunizacja i lustracja; – rozważa, na ile polska demokratyzacja z przełomu lat 80. i 90. XX w. miała charakter reformy, a na ile – rewolucji.

5. Bilans rządów komunistycznych w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>postkomunizm, postkomuniści, cenzura, homo sovieticus</i> .	– wyjaśnia, na czym polegały skutki rządów komunistycznych w Polsce; – wskazuje propagandowe cele kultury i sposoby omijania tej propagandy przez twórców; – podaje przykłady potwierdzające niedemokratyczny charakter państwa polskiego; – wyjaśnia, czym była reglamentacja towarów.	– charakteryzuje postkomunizm jako zjawisko polityczne i gospodarcze; – omawia wydarzenia, jakie nastąpiły po wyborach parlamentarnych w 1991 r.; – wymienia skutki wyborów parlamentarnych z 1993 r.; – wskazuje wydarzenia, które nastąpiły w 1995 r.; – omawia wyniki wyborów i inne wydarzenia 2001 r.	– omawia sytuację gospodarczą kraju; – wskazuje i omawia cechy postkomunizmu; – wyjaśnia na podstawie tekstu źródłowego sposób przejmowania majątku narodowego przez byłych komunistów; – omawia aferę korupcyjną Rywina.	– analizuje skutki polityki grubej kreski.
6. Patologie życia publicznego	– wyjaśnia pojęcia: <i>dyktatura większości, anarchia, biurokratyzacja władzy, korupcja, nepotyzm, autorytaryzm, totalitaryzm</i> ; – wymienia patologie życia publicznego.	– wyjaśnia pojęcia: <i>alienacja władzy, partykularyzm, klientelizm, autokratyzm</i> ; – przedstawia mechanizmy korupcji; – wymienia skutki alienacji władzy.	– rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; – wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy na podstawie literatury.	– analizuje z wykorzystaniem materiałów medialnych i danych statystycznych różne przejawy zagrożeń dla funkcjonowania demokracji; – przeprowadza wywiad w formie ankiety, w którym ustala nurtujące społeczność problemy związane z funkcjonowaniem szkoły.	– uzasadnia, dlaczego podejmowanie decyzji przez większość obywateli może stanowić zagrożenie dla demokracji; – wyjaśnia, na czym polega destrukcyjny wpływ patologii władzy na życie publiczne.
7. Budowa III RP	– wyjaśnia pojęcia: <i>Zgromadzenie Narodowe, referendum konstytucyjne</i> .	– przedstawia zasady działania sejmowej komisji śledczej.	– omawia najważniejsze etapy częściowych zmian w Konstytucji w latach 1989–1997; – tłumaczy, na czym polegała transformacja gospodarcza w Polsce po 1989 r.; – przedstawia kierunki przemian w Polsce w latach 2005–2015.	– wyjaśnia, na czym polegała wizja budowy „trzeciej niepodległości” św. Jana Pawła II; – charakteryzuje tło polityczne towarzyszące uchwaleniu Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.; – omawia procesy prywatyzacji kapitałowej i bezpośredniej.	– przedstawia plan Balcerowicza; – analizuje, na czym polegało zjawisko uwłaszczenia nomenklatury.

8. Istota demokracji	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, wartości demokracji, wolność, równość, sprawiedliwość, trójpodział władzy, system kooperacji, pluralizm</i>;</p> <p>– przedstawia fundamentalne zasady demokracji.</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>suwerenność narodu, teoria umowy społecznej, zasada podziału i równowagi władz, konstytucjonalizm, zasada praworządności (państwa prawa), zasada poszanowania praw człowieka i praw mniejszości</i>;</p> <p>– omawia różnice w interpretacji wolności;</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega równość szans.</p>	<p>– charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego zasadę konstytucjonalizmu możemy powiązać z zasadą praworządności;</p> <p>– charakteryzuje różne odmiany pluralizmu;</p> <p>– rozstrzyga, czy umowa społeczna może prowadzić do totalitaryzmu.</p>	<p>– analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;</p> <p>– uzasadnia, dlaczego wolność, równość i sprawiedliwość są uznawane za podstawowe wartości demokracji;</p> <p>– analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej.</p>
9. Formy demokracji	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja bezpośrednia, referendum, referendum lokalne, plebiscyt, inicjatywa ludowa, zgromadzenie ludowe, demokracja pośrednia, czynne prawo wyborcze, bierno prawo wyborcze</i>.</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>weto ludowe (tzw. referendum abrogacyjne), abrogacyjny, inicjatywa obywatelska</i>;</p> <p>– przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendów lokalnych w RP.</p>	<p>– charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej;</p> <p>– wyjaśnia, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz aby jego wyniki były wiążące (w przypadku lokalnych – by było ważne).</p>	<p>– charakteryzuje na wybranym przykładzie wpływ konsultacji publicznych na kształtowanie prawa w Polsce.</p>	<p>– omawia i analizuje przebieg demokratycznych wyborów;</p> <p>– przedstawia zalety i wady demokracji bezpośredniej i pośredniej na przykładzie referendum, inicjatywy ludowej i wyborów do organów przedstawicielskich.</p>
10. Czy chciałbyś/chciałabyś żyć w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej? – dyskusja	<p>– wyjaśnia pojęcie: <i>Polska Rzeczypospolita Ludowa</i>.</p>	<p>– omawia tekst A. Mazura <i>Prześladowanie ze strony władzy w czasach PRL-u</i> i przedstawia własną opinię.</p>	<p>– charakteryzuje życie w PRL-u, przedstawia jego blaski i cienie.</p>	<p>– analizuje tekst źródłowy dotyczący sentymentu Polaków do PRL-u;</p> <p>– uzasadnia własne stanowisko odpowiednimi argumentami.</p>	<p>– argumentuje własne stanowisko na forum.</p>
11. Demokratyzacja – lekcja powtórzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
11. Demokratyzacja – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.

II. Myśl polityczna					
1. Istota państwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo, koncepcja państwa, suwerenność, terytorium państwa, władza publiczna, przymusowość, obywatelstwo.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>koncepcja teistyczna, koncepcja umowy społecznej, koncepcja marksistowska, koncepcja podboju i przemocy;</i> – omawia najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).	– znajduje podobieństwa i różnice w różnych poglądach na państwo; – charakteryzuje atrybuty państwa jako organizacji politycznej; – przedstawia cechy państwa i władzy państwowej.	– charakteryzuje różne koncepcje genezy państwa; – wyjaśnia różnicę między suwerennością wewnętrzną a zewnętrzną.	– uzasadnia swój pogląd na temat genezy państwa.
2. Funkcje państwa i legitymizacji władzy	– wyjaśnia pojęcia: <i>funkcja wewnętrzna państwa, funkcja zewnętrzna państwa, legitymizacja władzy, charyzma, władza.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>władza tradycyjna, legitymizacja przez charyzmę, władza legalna, władza polityczna, władza publiczna, władza państwowa.</i>	– charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; – omawia funkcje państwa; – wyjaśnia, na czym polegają różnice pomiędzy poszczególnymi rodzajami legitymizacji.	– charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów; – na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, na czym polega różnica między przywódcą populistycznym a charyzmatycznym.	– uzasadnia na wybranym przykładzie, że państwo odgrywa rolę narodowotwórczą; – analizuje specyficzne cechy władzy politycznej; – uzasadnia na wybranym przykładzie, że naród odgrywa rolę państwowotwórczą.
3. Formy państwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>forma państwa, monarchia, republika, monarchia elekcyjna, prawo salickie, regiony, unia personalna, unia realna, konfederacja, federacja, landy, reżim polityczny, autorytaryzm, totalitaryzm, faszyzm;</i> – wyjaśnia, czym się różni federacja od konfederacji; – omawia cechy państw ze względu na reżim polityczny.	– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo unitarne, państwo złożone, autorytaryzm, totalitaryzm, monarchia parlamentarna, monarchia konstytucyjna, monarchia absolutna, republika prezydencka, republika parlamentarna;</i> – przedstawia ustroje terytorialno-prawne we współczesnych państwach demokratycznych.	– charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne i rozróżnia rodzaje władzy; – przedstawia na przykładach typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa; – charakteryzuje rodzaje państw złożonych; – wyjaśnia podział na państwa unitarne i złożone oraz ze względu na stopień decentralizacji.	– charakteryzuje zjawisko legitymizacji władzy państwowej, odnosząc teorię Maxa Webera do współczesnych przykładów; – wykazuje różne przyczyny funkcjonowania terytoriów autonomicznych; – porównuje pozycję władcy w poszczególnych rodzajach monarchii; – omawia historyczne źródła totalitaryzmu.	– analizuje normy dotyczące sukcesji; – przedstawia różnice między państwem scentralizowanym a zdecentralizowanym; – porównuje systemy polityczne ze względu na reżim polityczny.

4. Status obywatela w państwie	– wyjaśnia pojęcia: <i>obywatelstwo, naturalizacja, repatriant, bezpaństwowiec (apatryda), Karta Polaka, podwójne obywatelstwo.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>zasada krwi (łac. ius sanguinis), zasada ziemi (łac. ius soli), reintegracja, wiza repatriacyjna, prawo opcji;</i> – wymienia przepisy regulujące kwestie polskiego obywatelstwa; – wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może zostać bezpaństwowcem.	– przedstawia zasady nabywania obywatelstwa oraz procedury jego uzyskiwania w RP; – wyjaśnia pojęcie <i>bezpaństwowiec</i> i kwestię posiadania wielu obywatelstw; – omawia tryb uzyskania obywatelstwa w Polsce.	– wyjaśnia, w jakich przypadkach obywatel Polski może uzyskać podwójne obywatelstwo; – charakteryzuje warunki umożliwiające zrzeczenie się obywatelstwa polskiego; – na podstawie Ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim wyjaśnia, w jakich sytuacjach Prezydent RP nie wyraża zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego.	– analizuje kwestię, dlaczego osoba posiadająca podwójne obywatelstwo nie może podjąć służby wojskowej; – wyszukuje argumenty i analizuje kwestię podstawowego sposobu nadawania w Polsce obywatelstwa przez prawo krwi czy prawo ziemi.
5. Aspekt historyczny i współczesny polityki	– wyjaśnia pojęcia: <i>polityka, ideologia, myśl polityczna, doktryna, program polityczny, sprawowanie władzy, podmioty bezpośrednie (wórne) polityki, podmiot polityczny, podmioty ostateczne (pierwotne) polityki.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>politologia, klasyczna koncepcja polityki, koncepcja konsensualna, koncepcja koercyjna, koncepcja konfliktowa, marketing polityczny, koncepcja polityki bez ideologii.</i>	– przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; – wymienia wszystkie możliwe sposoby wpływania podmiotów na politykę; – na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, jaki jest cel marketingu politycznego.	– na podstawie różnych źródeł informacji ocenia, która z koncepcji rozumienia polityki dominuje w praktyce życia publicznego w Polsce; – charakteryzuje wybrane aktualne wydarzenia polityczne pod kątem towarzyszących im zjawisk konfliktu i kompromisu politycznego.	– analizuje na wybranych przykładach zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego; – uzasadnia związek polityki z państwem.
6. Ideologie i doktryny polityczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>ideologia polityczna, doktryna polityczna, doktryny prawicowe, doktryny centrowe, doktryny lewicowe, reformizm, rewizjonizm.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>doktryny rewolucyjne, doktryny reformistyczne, doktryny konserwatywne, doktryny reakcyjne, doktryny utopijne, doktryny egalitarne (równościowe), doktryny solidarystyczne, doktryny elitarne;</i>	– wyjaśnia, czym różni się ideologia od doktryny; – omawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu oraz dokonuje ich krytyki z punktu widzenia praw człowieka i demokracji; – wyjaśnia, kiedy nie należy utożsamiać doktryny	– porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej; – porównuje założenia katolickiej nauki społecznej i myśli socjaldemokratycznej; – charakteryzuje doktryny ze względu na stosunek do	– uzasadnia, dlaczego doktryny centrowe stwarzają największą możliwość współpracy zarówno z ugrupowaniami lewicowymi, jak i prawicowymi; – analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych

		– omawia funkcje myśli politycznej.	z ideologią.	rzeczywistości społecznej; – analizuje bieżące zmiany w kraju i na świecie pod kątem doktryn, na których zostały one oparte.	nurtach myśli politycznej.
7. Współczesne ideologie	– wyjaśnia pojęcia: <i>liberalizm, konserwatyzm, socjalizm utopijny, komunizm, myśl katolicka, sobór watykański II, encyklika, partie chadeckie, wolna konkurencja.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>integrizm, leseferyzm, atomizacja, rewizjonizm, egalitaryzm, interwencjonizm w gospodarce, personalizizm, subsydiarność, solidaryzm społeczny;</i> – omawia założenia konserwatyzmu, liberalizmu, socjaldemokracji i nauki społecznej kościoła katolickiego.	– porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej; – przedstawia stosunek ideologii do państwa.	– porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej; – przedstawia rolę jednostki w społeczeństwie i gospodarce w świetle ideologii konserwatywnej i nauki społecznej Kościoła katolickiego.	– analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej; – uzasadnia, która z ideologii wyznacza jednostce najkorzystniejszą pozycję w społeczeństwie.
8. Ideologie totalitarne	– wyjaśnia pojęcia: <i>komunizm, faszyzm, nazizm, totalitaryzm, antysemityzm, rasizm, kolektywizm, narody obce rasowo, ideokracja, ruchy o charakterze neofaszystowskim, monopartia, państwo policyjne.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>materalizm dialektyczny, maoizm, kult wodza;</i> – wymienia cechy totalitaryzmu; – omawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu.	– na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, jakie techniki wykorzystywali naziści i komuniści dla szerzenia swoich ideologii; – podaje podobieństwa i różnice między takimi ideologiami, jak faszyzm, nazizm i komunizm.	– przedstawia założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu oraz dokonuje ich krytyki z punktu widzenia praw człowieka i demokracji; – argumentuje, co mogło skłonić ludzi do poparcia zbrodniczych ideologii, takich jak faszyzm czy komunizm; – uzasadnia, dlaczego te ideologie nie są akceptowane w państwach demokratycznych.	– uzasadnia, dlaczego zakazuje się rozpowszechniania ideologii totalitarnych we współczesnym świecie; – analizuje założenia ideologii totalitarnych z punktu widzenia praw człowieka i demokracji.
9. Ideowe ruchy narodowe, regionalne	– wyjaśnia pojęcia: <i>myśl polityczna, szowinizm, regionalizm.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>terytorializm, separatyzm, ruchy etniczne;</i>	– przedstawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i sepa-	– charakteryzuje regionalizm i separatyzm; – analizuje kwestię pojmo-	– analizuje założenia myśli propaństwowej i antypaństwowej w różnych ideolo-

i separatystyczne		– wymienia najważniejsze ruchy narodowe i separatystyczne w Europie.	ratystycznych oraz myśli propaństwowej; – na podstawie mapy i tabeli wyszukuje ruchy narodowe, etniczne i separatystyczne w Europie.	wania równości, wolaści i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej; – uzasadnia, czy Europa jest kontynentem państw narodowych, czy sporów niepodległościowych.	giach; – dokonuje analizy porównawczej ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych.
10. W jaki sposób ideologie kształtują stosunki międzynarodowe? – dyskusja	– wyjaśnia pojęcie: <i>populizm</i> .	– przedstawia opinie dotyczące głoszonych ideologii i propozycji populistycznych.	– porównuje oba teksty źródłowe i zawarte w nich opinie	– przedstawia własne stanowisko wobec problemu ideologii i populizmu; – ocenia i popiera własne stanowisko odpowiednimi argumentami.	– formułuje i uzasadnia własne stanowisko na forum.
11. Myśl polityczna – lekcja powtórzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
12. Myśl polityczna – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
III. Rywalizacja o władzę					
1. Partie polityczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>partia polityczna, klub polityczny, partia masowa, partia wyborcza, program polityczny</i> ; – omawia cechy partii politycznej; – przedstawia proces kształtowania się partii politycznych.	– wyjaśnia pojęcia: <i>pragmatyzm, marketing polityczny, partie konserwatywne, partie chrześcijańsko-demokratyczne (chadeckie), partie liberalne, partie socjaldemokratyczne, partie chłopskie, partie ekologiczne</i> ; – omawia, na czym polega różnica w funkcjach partii politycznych w państwach demokratycznych i niedemokratycznych.	– przedstawia proces ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; – wyjaśnia, jakimi cechami powinna się wyróżniać organizacja społeczna, aby można ją uznać za partię polityczną; – charakteryzuje podział partii politycznych ze względu na cechy organizacji i funkcjonowania.	– charakteryzuje funkcje partii politycznych; – porównuje programy społeczno-polityczne, które mogą być realizowane przez partie polityczne; – analizuje, czy współcześnie partie polityczne powinny realizować założenia ideologiczne, czy też kierować się pragmatyką.	– uzasadnia związek programu politycznego z doktryną i ideologią polityczną; – uzasadnia zasadność stosowania we współczesnych programach politycznych uniwersalnych i pragmatycznych treści.

2. Systemy partyjne	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system partyjny, legitymizacja, system monopartyjny, system dwupartyjny, system wielopartyjny, system partii dominującej, system dwublokowy.</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>jednopartyjność, system kooperacji partii, system rozbitcia partyjnego, forma dwuipółpartyjna, złota reguła 2+2+2+1;</i> – przedstawia systemy partyjne w państwach niedemokratycznych – monopartyjny, partii hegemonicznej.</p>	<p>– przedstawia na przykładach poszczególnych państw systemy partyjne w państwach demokratycznych: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbitcia wielopartyjnego, kooperacji partii.</p>	<p>– dokonuje analizy porównawczej systemów partyjnych w państwach demokratycznych; – wykazuje, że w państwach tego typu mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia.</p>	<p>– analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych (np. w Republice Francuskiej, Republice Federalnej Niemiec, Stanach Zjednoczonych, Konfederacji Szwajcarskiej, Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Republice Włoskiej); – uzasadnia, który z wariantów systemu wielopartyjnego uznaje za najbardziej korzystny.</p>
3. Partie polityczne w Polsce	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>progi wyborcze, elektorat, kampania pozytywna i negatywna;</i> – przedstawia cechy konstytutywne partii politycznych; – wymienia partie obecne na polskiej scenie politycznej.</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system rozbitcia partyjnego, marketing polityczny, hasła populistyczne;</i> – wymienia partie polityczne, które w ostatnich wyborach do Sejmu RP przekroczyły próg niezbędny do uzyskania dotacji budżetowej, i nazwiska ich liderów; – przedstawia podstawowe założenia programowe tych ugrupowań.</p>	<p>– wyjaśnia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; – charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Polsce z punktu widzenia ideologii, np. poprzez zastosowanie tzw. kompasu politycznego; – omawia sposób finansowania partii w RP.</p>	<p>– wyjaśnia cele i przedstawia formy marketingu politycznego; – rozważa na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych i trafność kategorii polityki bez ideologii; – charakteryzuje etapy rozwoju systemu partyjnego w RP.</p>	<p>– dokonuje krytycznej analizy materiałów z kampanii wyborczych (np. spotów, memów, ulotek i haseł wyborczych); – ocenia stosowane przez partie polityczne metody rywalizacji o elektorat w odniesieniu do standardów demokracji.</p>
4. Ordynacje wyborcze	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>ordynacja wyborcza, kodeks wyborczy, system większościowy, proporcjonalny i mieszany;</i> – wymienia funkcje wyborców.</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegają metody: Hare’a-Niemeyera, D. Hondta, Sainte-Lague; – wyjaśnia, jak są przeprowadzane powszechne i bezpośrednie wybory organów</p>	<p>– na przykładzie wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP porównuje ordynację proporcjonalną i większościową; – wyjaśnia skutki stosowania progów wyborczych dla</p>	<p>– analizuje zalety i wady każdego omawianych systemów wyborczych; – przedstawia – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – formy i poziom niekonwencjonal-</p>	<p>– analizuje zjawisko populizmu obecne we współczesnej polityce i jego konsekwencje; – rozważa, czy korzystanie z praw i wolności politycznych z nią związanych jest</p>

		władzy publicznej w RP.	reprezentatywności wyborców; – analizuje przejawy naruszenia uczciwości procedur wyborczych.	nej partycypacji politycznej w RP; – analizuje – z wykorzystaniem danych o frekwencji wyborczej – problem absencji wyborczej; – wyjaśnia przyczyny tego zjawiska.	konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; – wyjaśnia, jakie czynniki wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Polsce.
5. Czy powinno zmienić się metodę wybierania posłów do sejmu? – dyskusja	– wyjaśnia pojęcie: <i>jednomandatowe okręgi wyborcze (JOW-y)</i> .	– przedstawia opinie dotyczące słuszności zmiany metody wybierania posłów do sejmu zawarte w zamieszczonych źródłach.	– porównuje obie opinie dotyczące jednomandatowych okręgów wyborczych oraz wskazuje zawarte tam zalety i wady takiego działania.	– przedstawia własne stanowisko wobec problemu zmiany metody wybierania posłów do sejmu; – ocenia i popiera własne stanowisko odpowiednimi argumentami.	– formułuje i uzasadnia własne stanowisko i broni go na forum.
6. Rywalizacja o władzę – lekcja powtórzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
7. Rywalizacja o władzę – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
IV. Państwo					
1. Mechanizmy sprawowania władzy	– wyjaśnia pojęcia: <i>władza, prawomocność władzy, władza ludu, reżim polityczny, totalitaryzm, reżim autorytarny, junta, dyktatura jednostki, makiawelizm.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>pośrednia forma sprawowania władzy, mechanizm społeczeństwa obywatelskiego.</i>	– przedstawia niedemokratyczne mechanizmy sprawowania władzy; – wyjaśnia na podstawie tekstu Ryszarda Kapuścińskiego, jaki był stosunek cesarza do patologii władzy.	– charakteryzuje demokratyczne mechanizmy sprawowania władzy; – analizuje mechanizmy sprawowania władzy przedstawione przez Niccolò Machiavellego i Ryszarda Kapuścińskiego.	– analizuje mechanizmy sprawowania władzy na podstawie literatury (np. fragmentów tekstu <i>Księżę</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego); – porównuje mechanizmy sprawowania władzy w państwach demokratycznych i niedemokratycznych.

<p>2. Głowa państwa we współczesnym świecie</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>głowa państwa, elekcja, prerogatywa, kontrasygnata, inicjatywa ustawodawcza, desygnowanie premiera, egzekutywa zamknięta, egzekutywa otwarta.</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>elekcja powszechna, elekcja pośrednia, prawo weta ustawodawczego, skrócenia kadencji parlamentu;</i> – wyjaśnia rolę głowy państwa we współczesnych państwach demokratycznych; – omawia różnice między egzekutywą otwartą a zamkniętą.</p>	<p>– przedstawia, odwołując się do przykładów, typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna); – wyjaśnia, na czym polegają relacje między rządem a głową państwa w poszczególnych systemach politycznych.</p>	<p>– charakteryzuje uprawnienia głowy państwa w wybranym państwie; – odróżnia prerogatywy Prezydenta RP od innych jego uprawnień; – analizuje normy dotyczące sukcesji.</p>	<p>– analizuje sposób wyboru i charakteryzuje formę (jednoosobowa lub kolegialna) głowy państwa we współczesnych republikach; – uzasadnia, z czego wynikają różnice w pozycji głowy państwa.</p>
<p>3. Ustrój polityczny Stanów Zjednoczonych</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system prezydencki, państwo federalne, prezydent, wiceprezydent, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat.</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>procedura impeachmentu, Sąd Najwyższy, sądy szczególne, sądy federalne, poprawka do konstytucji;</i> – omawia pozycję prezydenta w systemie politycznym Stanów Zjednoczonych.</p>	<p>– charakteryzuje przedmiot i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej; – przedstawia procedury egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej w RP i USA; – wykazuje, że w RP obowiązują elementy systemu semiprezydenckiego/parlamentarno-prezydenckiego.</p>	<p>– charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta: klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych) i semiprezydencki/parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej); – charakteryzuje system wyborczy w Stanach Zjednoczonych.</p>	<p>– na podstawie XIV poprawki do Konstytucji USA analizuje obowiązującą w tym państwie zasadę nadawania obywatelstwa Stanów Zjednoczonych z mocy prawa; – uzasadnia swoją odpowiedź w tej kwestii.</p>
<p>4. System półprezydencki we Francji i superprezydencki w Rosji</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>system półprezydencki, system parlamentarno-prezydencki, Rada Gabinetowa, Zgromadzenie Narodowe, Senat, Najwyższa Rada Sądownictwa, Rada Konstytucyjna, system superprezydencki, Zgromadzenie Federalne, Duma Państwowa, Rada Federa-</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>zasada incompatibilis, kohabitacja, demokracja;</i> – wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności politycznej na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; – porównuje te mechanizmy z obowiązującymi</p>	<p>– charakteryzuje systemy polityczne z zachwianym podziałem władzy: parlamentarno-komitetowy/rządy konwentu (na przykładzie Konfederacji Szwajcarii) i superprezydencki (na przykładzie Federacji Rosyjskiej); – przedstawia instytucjonalne warunki funkcyjno-</p>	<p>– charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta: klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych) i semiprezydencki/parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej).</p>	<p>– analizuje mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych na przykładzie Republiki Francuskiej i Republiki Federalnej Niemiec; – porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na ich stabilność i możliwości działania; – porównuje i ocenia</p>

	<i>cji, Sąd Konstytucyjny Federacji Rosyjskiej, Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej, Naczelny Sąd Arbitrażowy Federacji Rosyjskiej.</i>	w Rzeczypospolitej Polskiej.	wania demokracji w takich systemach; – porównuje uprawnienia prezydentów Francji i Rosji.		uprawnienia władzy ustawodawczej we Francji i w Rosji.
5. Ustrój polityczny Wielkiej Brytanii i Niemiec	– wyjaśnia pojęcia: <i>polityczna odpowiedzialność, odpowiedzialność konstytucyjna, system kanclerski, monarchia dziedziczna, Izba Gmin, Izba Lordów, kanclerz, Sąd Najwyższy Zjednoczonego Królestwa, Trybunał Federalny, Federalny Trybunał Konstytucyjny.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>kontrybucyjność, okres pełnomocnictwa, speaker, whipowie, rząd związkowy, Bundestag, Bundesrat, Federalny Trybunał Administracyjny, Federalny Sąd Pracy;</i> – charakteryzuje uprawnienia kanclerza i parlamentu angielskiego.	– wyjaśnia, jaką pozycję w angielskim aparacie władzy zajmuje monarcha; – przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowej na przykładzie Republiki Francuskiej i Republiki Federalnej Niemiec; – porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na ich stabilność i możliwość działania.	– wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu i jego odpowiedzialności politycznej na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec; – porównuje te mechanizmy z obowiązującymi w RP; – charakteryzuje typy relacji między rządem a głową państwa na przykładzie Republiki Francuskiej (w tym sytuacji koabitacji) oraz Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.	– analizuje systemy polityczne oparte na współpracy legislatywy i egzekutywy: parlamentarno-gabinetowy (na przykładzie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej) i kanclerski (na przykładzie Republiki Federalnej Niemiec); – uzasadnia, że elementy tych systemów obowiązują także w RP.
6. Ustrój polityczny Włoch i Szwajcarii	– wyjaśnia pojęcia: <i>system parlamentarno-gabinetowy, prezydent, Izba Deputowanych, Senat, Najwyższa Rada Sądownictwa, Sąd Kasacyjny, Sąd Konstytucyjny, Rada Związkowa, Zgromadzenie Związkowe, Rada Narodowa.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>pragmatyzm, system parlamentarno-komitetowy (konwentu), Rada Kantonów, Sąd Federalny;</i> – wymienia cechy systemu parlamentarno-gabinetowego i parlamentarno-komitetowego.	– przedstawia uprawnienia prezydenta Włoch; – omawia instytucjonalne warunki funkcji demokracji w systemie parlamentarno-komitetowym.	– uzasadnia związek struktury parlamentu Szwajcarii z federalnym charakterem państwa; – charakteryzuje system polityczny z zachwianym podziałem władzy: parlamentarno-komitetowy (rządy konwentu na przykładzie Konfederacji Szwajcarii).	– analizuje zasady funkcjonowania władzy wykonawczej, ustawodawczej i sądowniczej we Włoszech i w Szwajcarii.
7. Dezintegracja państw złożonych w Europie	– wyjaśnia pojęcia: <i>integracja, dezintegracja, Wspólnota Niepodległych Państw,</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Jesień Narodów, traktat białowieński, aksamitna rewolucja;</i>	– wyjaśnia wpływ Jesieni Narodów na dezintegrację państw złożonych bloku	– porównuje procesy dezintegracji ZSRR, Czechosłowacji i Jugosławii;	– analizuje przykłady procesów dezintegracji państw złożonych w Europie na

	<i>aksamitny rozwój.</i>	– przedstawia proces dezintegracji ZSRR.	socjalistycznego; – omawia procesy integracyjne i dezintegracyjne zachodzące w Europie na przestrzeni wieków.	– uzasadnia, dlaczego wydarzenia w Czechosłowacji określa się mianem „aksamitnej rewolucji” albo „aksamitnego rozwoju”.	przykładzie ZSRR, Czechosłowacji i Jugosławii.
8. Władza regionalna w państwach federalnych i unitarnych	– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo unitarne zdecentralizowane, region, departament, gmina, prowincje, wspólnoty kantonu.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>wspólnoty autonomiczne, muni-cypia gminy;</i> – wymienia cztery modele systemów ustrojowych gmin w Niemczech: północnoniemiecki, południowoniemiecki, magistracki i burmistrzowski.	– przedstawia kompetencje i uzasadnia znaczenie organów władzy regionalnej w państwach federalnych i unitarnych na przykładzie Republiki Francuskiej, Królestwa Hiszpanii, Republiki Federalnej Niemiec i Konfederacji Szwajcarskiej; – porównuje mocne i słabe strony państwa unitarnego i złożonego.	– na podstawie Konstytucji Konfederacji Szwajcarskiej rozstrzyga, czy w Szwajcarii wszystkie gminy mają zapewniony taki sam zakres autonomii oraz uzasadnia swoją odpowiedź.	– porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w państwach federalnych i unitarnych.
9. Reżimy demokratyczne i hybrydowe w państwach pozaeuropejskich	– wyjaśnia pojęcia: <i>reżim demokratyczny, reżim hybrydowy, republika prezydencka, parlamentarna, republika związkowa, system quasi-federalny, federalna demokracja parlamentarna, doktryna apartheidu, Partia Akcji Ludowej, gabinet.</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Wielonarodowe Zgromadzenie Ustawodawcze, Izba Deputowanych, Izba Senatorów, Sąd Najwyższy, sądy departamentalne, sądy orzekające, Izba Ludowa, Izba Stanów, sądy okręgowe, sądy stanowe, Sąd Najwyższy, Zgromadzenie Narodowe, Krajowa Rada Prowincji, sądy rejonowe, sądy wyższe, Najwyższy Sąd Apelacyjny, Trybunał Konstytucyjny, jednoizbowy parlament, Prezydencka Rada Praw Mniejszości, sądownictwo powszechne.</i>	– przedstawia niezachodni reżim demokratyczny lub hybrydowy (np. funkcjonujący w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki i Republice Singapuru).	– wskazuje różnice w zasadach funkcjonowania władzy sądowniczej w Boliwii, Indiach, RPA i Singapurze; – rozstrzyga, czy Boliwia, RPA i Singapur to reżim demokratyczny, czy hybrydowy i uzasadnia swoją odpowiedź.	– dokonuje analizy porównawczej zasad funkcjonowania władzy ustawodawczej w Boliwii, Indiach, RPA i Singapurze; – dokonuje analizy porównawczej zasad funkcjonowania władzy wykonawczej w Boliwii, Indiach, RPA i Singapurze.

<p>10. Reżimy niedemokratyczne we współczesnym świecie</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>elekcyna monarchia absolutna, republika superprezydencka, państwo socjalistyczne, republika socjalistyczna, reżim totalitarny, ideologia dżucze, autorytarna republika superprezydencka, Komunistyczna Partia Chin, Partia Pracy Korei, Demokratyczna Partia Turkmenistanu.</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Rada Koronna, Rada Konsultacyjna, Rada Ministrów, Zgromadzenie Narodowe, Izba Reprezentantów, Rada Republiki, Ogólnochińskie Zgromadzenie Przedstawicieli Ludowych (OZPL), Stały Komitet OZPL, Rada Państwa (rząd), Najwyższe Zgromadzenie Ludowe, Przewodniczący Prezydium, Komisja Spraw Państwowych.</i></p>	<p>– przedstawia niezachodni reżim niedemokratyczny (np. funkcjonujący w Arabii Saudyjskiej, na Białorusi, w Chinach Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie); – charakteryzuje reżim niedemokratyczny funkcjonujący w Europie.</p>	<p>– porównuje pozycję głowy państwa w reżimach niedemokratycznych; – porównuje pozycję władzy ustawodawczej w reżimach niedemokratycznych.</p>	<p>– ocenia poziom przestrzegania praw człowieka w reżimach niedemokratycznych; – analizuje, czy warto rezygnować z wolności przekonań, prasy, dostępu do internetu w zamian za bezpieczeństwo socjalne gwarantowane przez państwo.</p>
<p>11. Relacje państwo–Kościół we współczesnym świecie</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo neutralne światopoglądowo, laicyzacja państwa, kraje neutralne światopoglądowo, państwa radykalnie świeckie, państwo umiarkowanie świeckie, państwo wyznaniowe, konkordat.</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>państwo teokratyczne, prawo szariat, Ajatollah, państwo ateistyczne, neutralny światopogląd;</i> – omawia różne rozwiązania dotyczące regulacji stosunków między państwem a instytucją religijną; – przedstawia model relacji między państwem a Kościołem w RP.</p>	<p>– wyjaśnia różnicę w podejściu do Kościoła i związków wyznaniowych w państwie radykalnie świeckim i umiarkowanie świeckim; – charakteryzuje źródła finansowania Kościołów w Europie.</p>	<p>– przedstawia modele relacji państwo–Kościół i stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim (na podstawie przepisów konkordatu) oraz wybranym związkiem wyznaniowym (na podstawie ustawy).</p>	<p>– ocenia na podstawie różnych źródeł informacji stopień wolności religijnej na świecie; – ocenia na podstawie różnych źródeł informacji stopień wolności religijnej w RP.</p>
<p>13. Oceń warunki studiowania w Polsce ze względu na panujący w kraju reżim polityczny – dyskusja</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie: <i>reżim polityczny.</i></p>	<p>– przedstawia opinie dotyczące słuszności studiowania w Polsce ze względu na panujący w kraju reżim polityczny, zawarte w zamieszczonych źródłach.</p>	<p>– porównuje obie opinie dotyczące słuszności studiowania w Polsce ze względu na panujący w kraju reżim polityczny oraz wskazuje zawarte tam zalety i wady takiego działania.</p>	<p>– przedstawia własne stanowisko wobec problemu słuszności studiowania w Polsce ze względu na panujący w kraju reżim polityczny; – ocenia i popiera własne stanowisko odpowiednimi argumentami.</p>	<p>– formułuje i uzasadnia własne stanowisko oraz broni go na forum.</p>

14. Państwo – lekcja powtó- rzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
15. Państwo – lekcja spraw- dzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.